

Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5BMÖ-R) Türkçeye Uyarlanması

The Turkish Adaptation of Five Dimensional Curiosity Scale Revised 5DCR

Sayfa | 827

Beyza TANLASI , beyzatanlasi@gmail.com

Şura SAKA , rsurasaka@gmail.com

İbrahim DEMİRCİ , Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, idemirci@sinop.edu.tr

Durmuş ÜMMET , Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, dummet@marmara.edu.tr

Halil EKŞİ , Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, halileksi@marmara.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 3 Ekim 2024
Kabul tarihi - Accepted: 7 Nisan 2026
Yayın tarihi - Published: 28 Nisan 2026

Öz. Merak, bireyin iyi oluşu, bilişsel performansı ve kariyer gelişimi açısından önemli bir özelliktir. Bu doğrultuda, çalışmamız merak kavramının çok boyutlu yapısını ele alarak Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5BMÖ-R) Türkçeye uyarlanmasını amaçlamaktadır. Çalışma grubunu oluşturan 336 yetişkin bireyin %66,4'ü kadın (n = 223), %33,6'sı erkektir (n = 113). Katılımcıların yaş ortalaması 27,76 (SS = 7,69) olup, 18-60 yaş aralığındadır. Ölçeğin geçerliğinin belirlenmesi amacıyla yapı geçerliği kapsamında doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Benzeme geçerliği test edilmiş ve diğer yapılarla ilişkileri sınanmıştır. Çalışmada geçerlik sınamaları için Merak ve Keşfetme Ölçeği-II, Yaşam Doyumu Ölçeği Olumlu ve Olumsuz Duygulanım Ölçeği ve Hasta Sağlık Anketi-4 kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğinde test edilen modelin kabul edilebilir uyum verdiği görülmüştür. Maddelerin faktör yükleri .41 ile .87 arasında değişmiş, ortalama faktör yükü .69 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ait yapı güvenirliği (CR) değerleri .69 ile .85, ortalama açıklanan varyans (AVE) değerleri ise .36 ile .59 arasında değişmiştir. Güvenirlik analizlerinde omega (ω) ve Cronbach alfa (α) değerleri .67 ile .86 arasında değişmiştir. Ayrıca, madde analizine göre madde kalan test korelasyonları .41 ile .76 arasında değişmiş, ortalama .59 olarak hesaplanmıştır. Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ-R) Türkçe formunun psikometrik özellikleri literatür bağlamında tartışılmıştır. Ölçeğin Türkiye'de merak kavramı ile ilgili yapılacak araştırmalarda kullanılarak merak kavramının çok boyutlu yapısının anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Merak, Geçerlik, Güvenirlik, Doğrulayıcı faktör analizi.

Abstract. Curiosity is an important trait in relation to individual well-being, cognitive performance, and career development. In this context, the present study aims to adapt the Revised Five-Dimensional Curiosity Scale (5DCR-R) into Turkish by addressing the multidimensional structure of the concept of curiosity. The study group consisted of 336 adults, of whom 66.4% were women (n = 223) and 33.6% were men (n = 113). The participants' mean age was 27.76 years (SD = 7.69), ranging from 18 to 60. To establish the validity of the scale, confirmatory factor analysis was conducted within the framework of construct validity. Convergent validity was tested and relationships with other constructs were examined. For the validity assessments, the Curiosity and Exploration Inventory-II, the Satisfaction with Life Scale, the Positive and Negative Affect Schedule, and the Patient Health Questionnaire-4 were used. The tested model of construct validity was found to demonstrate acceptable fit. Factor loadings of the items ranged from .41 to .87, with an average loading of .69. Composite reliability (CR) values of the subscales ranged from .69 to .85, and average variance extracted (AVE) values ranged from .36 to .59. Reliability analyses showed omega (ω) and Cronbach's alpha (α) values between .67 and .86. In addition, item-total correlations ranged from .41 to .76, with an average of .59. The psychometric properties of the Turkish form of the Revised Five-Dimensional Curiosity Scale (5DC-R) were discussed in the context of the literature. It is expected that the scale will contribute to understanding the multidimensional structure of curiosity when used in studies conducted in Turkey on this concept.

Keywords: Curiosity, Validity, Reliability, Confirmatory factor analysis.

Extended Abstract

Introduction. Considering that our world is changing all the time, curiosity, described as the drive to seek out and welcome new information and experiences, emerges as a significant psychological force (Kashdan et al., 2004). Recent studies have shown that curiosity is not a unidimensional construct but rather consists of multiple facets. Curiosity has many different explanations, and its relationship with various concepts has led researchers to propose that there are different types of curiosity (Bacanlı and Türk-Kurtça, 2020). These models, which are presented in two, three, or five dimensions, are also reflected in the measurement tools used to assess curiosity (Bacanlı and Türk-Kurtça, 2020). The scale titled "The Five-Dimension Curiosity Scale Revised (5DCR)," developed by Kashdan et al. and examined in this study, is the revised form of the Five-Dimensional Curiosity Scale (Kashdan et al., 2018). The concept of curiosity in this scale is addressed across five dimensions. Curiosity is a significant phenomenon associated with many psychological concepts. However, when examining studies on curiosity conducted in our country or those aiming to measure individuals' levels of curiosity, it becomes apparent that such research is relatively limited (Acun et al., 2013). Studies focusing on curiosity are important because the concept has received delayed attention (Kashdan et al., 2004). Although curiosity is a multifaceted construct that emerges in many areas of life, such as daily activities, personal relationships, development, and learning processes, studies on this topic in our country remain scarce. One reason for this may be the lack of Turkish instruments designed to measure curiosity. This study aims to adapt the 5DCR that can be used in research on the concept of curiosity in Türkiye.

Method. For the adaptation of the 5DCR (Kashdan et al., 2020) into Turkish, communication was established with Todd B. Kashdan, one of the developers of the scale, via email, and permission was obtained for the adaptation. The translation-back-translation method was used to translate the form into Turkish. A linguistic equivalence study was conducted to identify any potential errors in the Turkish version and to determine whether the items accurately reflected their intended meanings. The Turkish form created for this purpose and the original English form were administered to 30 participants with a one-week interval. The Turkish version was finalized based on the results. The study group consisted of 336 adult participants, of whom 66.4% were female (n = 223) and 33.6% were male (n = 113). The participants' mean age was 27.76 years (SD = 7.69), with ages ranging from 18 to 60. The construct validity of the 5DCR was examined using Confirmatory Factor Analysis (CFA). Cronbach's alpha internal consistency coefficients were calculated to assess the reliability of the 5DCR. Item analysis was conducted by calculating the item-total score correlations. Convergent validity between the 5DCR-R and another curiosity measurement tool adapted into Turkish, the Curiosity and Exploration Inventory-II (Acun et al., 2013), was also examined. To test the relationships between curiosity and other constructs, the Satisfaction with Life Scale (Durak et al., 2010), the Positive and Negative Affect Schedule (Telef, 2015), and the Patient Health Questionnaire-4 (Demirci and Ekşi, 2018) were used. LISREL and SPSS software programs were utilized for the analyses.

Results. The five-dimensional model that was tested showed an acceptable fit: $\chi^2(df = 237) = 473.91$, $p < .001$; $\chi^2/df = 1.99$; CFI = .94; NNFI = .93; RMSEA = .059 (90% CI [.051, .067]); SRMR = .068; AIC = 580.39; ECVI = 2.22. The model tested for construct validity demonstrated acceptable fit indices. The factor loadings of the items ranged from .41 to .87, with an average factor loading of .69. The

composite reliability (CR) values for the subdimensions ranged from .69 to .85, and the average variance extracted (AVE) values ranged from .36 to .59. Reliability analyses indicated omega (ω) and Cronbach's alpha (α) values between .67 and .86. Additionally, item–total correlations ranged from .41 to .76, with an average of .59. For the convergent validity of the 5DCR, the relationship between the 5DCR and the Curiosity and Exploration Inventory–II was examined. The positive correlations between the two scales indicated that the convergent validity of the 5DCR was at an acceptable level.

Discussion and Conclusion. This study focuses on the adaptation of the Five-Dimensional Curiosity Scale (5DC-R), originally developed by Kashdan and colleagues (2018) to measure different aspects of curiosity and later revised by Kashdan and colleagues (2020), into Turkish and the examination of its psychometric properties. The fit indices of the measurement model, the factor loadings of the items, the internal consistency coefficients, and the relationships with related constructs were found to be at an acceptable level. The fact that the scale preserves the same structure as the original version and that significant associations were observed between the relevant dimensions of the 5DCR-R and another well-established curiosity scale adapted into Turkish can be regarded as strong evidence supporting its validity. Although the multidimensional structure of the 5DCR-R makes its relationships with other constructs more complex, such a comprehensive and multifaceted perspective on curiosity is considered highly valuable. The findings of the study indicate that the 5DC-R can serve as a useful measurement tool in studies conducted in Türkiye.

Giriş

Merak, yeni bilgi ve deneyimleri aramak ve kucaklamak olarak tanımlanabilir (Kashdan ve diğ., 2004). İnsanların çaba gösterdikleri pek çok alanda motive edici bir güç olarak kabul edilmektedir (Kashdan ve Silvia, 2009). Bruner'e (1966) göre merak sadece birey olarak değil, tür olarak hayatta kalabilmemiz için de gereklidir. Yaşamın tüm gelişim süreçlerinde insan davranışlarını yönlendiren önemli bir faktör olarak görülmektedir (Loewenstein, 1994). İnsan yaşamında son derece gerekli ve önemli olarak değerlendirilmekle birlikte merak konusuna olan bakış açısında çoğunlukla ikircikli bir anlayış hakimdir. Merak bir yandan kişileri keşfetmeye, bilgi, deneyim ve anlam aramaya iten olumlu bir özellik olarak görülmektedir. Diğer yandan ise risk alma, meydan okuma, dedikodu vb. davranışlarla kişiyi tehlikeye açık hale getiren olumsuz bir kavram olarak da değerlendirilebilmektedir (Bacanlı ve Türk Kurtça, 2020). Bu ikircikli doğa, merakı daha karmaşık bir yapıya dönüştürmektedir (Silvia, 2012). Araştırmacıları ise kavramı farklı türler çerçevesinde tanımlamaya ve açıklamaya yönelmektedir.

Merakın en eski ayrımlarından biri James (1890) tarafından yapılmıştır. James (1980), algısal ve epistemik olmak üzere iki tür merak tanımlamıştır. Bu ayrıma göre uyaranlar yoluyla oluşan merak algısal, bilgideki eksikler yoluyla oluşan merak ise epistemiktir. Benzer bir ayrım Spielberger ve Starr (1994) tarafından duyusal ve bilişsel merak şeklindeki sınıflandırma ile yapılmıştır. Bu sınıflandırmada duyusal merak uyaranlar yoluyla oluşan merakın yanı sıra heyecan arayışı ile ortaya çıkan merakı da kapsamaktadır. Merak bazen içeriğine ya da yoğunluğuna göre de sınıflandırılmıştır. Örneğin Dewey (1910) merakı; fiziksel, sosyal ve entelektüel olmak üzere merakın içeriğine dayalı üç türe ayırmıştır. İnsanlar her zaman her şeyi eşit düzeyde merak etmezler. Bu durum merakın yoğunluğuna dayalı olan sınıflandırmaları ortaya çıkarmıştır. Örneğin Naylor (1981), sürekli ve durumluk olarak iki ayrı merak türü tanımlamaktadır. Benzer şekilde Langevin (1971), merakı yatay ve dikey olarak sınıflandırmaktadır. Bu ayrımlar incelendiğinde merakın farklı, çeşitli şeyleri merak etme ya da belirli bir şeyi derinlemesine merak etme gibi ayrımlarına odaklanıldığı görülmektedir. Merak pek çok farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Ancak bu çeşitlilik yalnızca merakın sınıflandırılmasında değil anlaşılmasına yönelik çabalarda da görülebilmektedir.

Silvia (2012) merakla ilgili yapılmış daha önceki çalışmaları incelediği araştırmasında merakla ilgili araştırmaların üç yönde şekillendiğini ifade etmiştir. Bunlar; merakı bir dürtü olarak ele alan araştırmalar, merakın bilişsel yönüne odaklanan araştırmalar ve merakı bireysel farklılıklar açısından ele alan araştırmalardır. Merak kavramı tarihsel olarak farklı açılardan ele alınmıştır. Örneğin, Hull (1943) merakı çevresel uyarıcılarla ortaya çıkan bir dürtü olarak tanımlamıştır. Güncel yaklaşımlar ise merakı daha çok bilişsel ve motivasyonel süreçlerle ilişkilendirmektedir (Kidd ve Hayden, 2015). Loewenstein'in (1994) bilgi açığı kuramı bu çerçevede önemli bir temel oluştururken, son yıllarda yapılan çalışmalar merakın daha önce keşfedilmemiş yönlerini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır (Yow ve diğ., 2022). Güncel bütünleştirici modeller, merakı bilişsel çaba ile bilgi kazancı arasında denge kuran ve öğrenme için faydayı optimize eden bir mekanizma olarak kavramsallaştırmaktadır (Poli ve diğ., 2024). Merakı bireysel farklılıklar açısından ele alan araştırmacılar ise merakın nasıl oluştuğundan çok neden bazı insanların daha çok bazılarının daha az meraklı olduğu sorusuna yanıt aramaya çalışmaktadır (Silvia, 2012). Merakla ilgili bireysel farklılıklar merakın kişilik özellikleri ile birlikte ele alınmasına da sebep olmuştur. Merakın bir kişilik özelliği olarak görülmesi ve bireysel farklılıkların vurgulanması beraberinde bu alanda ölçek geliştirme çalışmalarının oluşmasına yol açmıştır. Bu

ölçekler, merakın farklı yönlerini ve biçimlerini yansıtan çeşitli alt boyutlara sahiptir (Bacanlı ve Türk Kurtça, 2020).

Merak ile ilgili geliştirilmiş ölçeklerden bazıları; Reaktif Merak Ölçeği (Penney ve diğ., 1964), Pearson'un Yenilik Deneyimi Ölçeği (Pearson, 1970), Duyum Arama Ölçeği (Zuckerman, 1979), Melbourne Merak Ölçeği (Naylor, 1981), Fen Merak Ölçeği (Harty ve Beall, 1984), Sürekli ve Durumluk Merak Ölçeği (Olson, 1986), Meraklılık Ölçeği (Ainley, 1987), Epistemik Merak Ölçeği (Litman ve Spielberger, 2003), Algısal Merak Ölçeği (Collins ve diğ., 2004), Sosyal Merak Ölçeği (Renner, 2006), Merak ve Keşfetme Ölçeği II (Kashdan ve diğ., 2009), Beş Boyutlu Merak Ölçeği (Kashdan ve diğ., 2018) olarak sıralanabilir. Bu ölçeklerden bazıları merakı tanımladıkları alt boyutlara göre ölçmektedir. Bazıları ise özel bir alandaki merakın düzeyini belirlemeye yöneliktir. Ölçeklerden bazıları Türkçe'ye uyarlanmıştır ve merakla ilgili ülkemizde yapılan araştırmalarda kullanılmaktadır. Türkçe'ye uyarlanmış ölçeklerden ilki Meraklılık Ölçeği'dir (Ainley, 1987). Ölçek Türkçeye Demirel ve Coşkun (2009), tarafından uyarlanmıştır ve 47 maddeden oluşmaktadır. Genişlik ve derinlik olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Türkçe'ye uyarlanmış ölçeklerden bir diğeri olan Fen Merak Ölçeği (Harty ve Beall, 1984), 30 maddeden oluşmaktadır ve Türkçe'ye Serin (2010), tarafından uyarlanmıştır. Merak ve Keşfetme Ölçeği II (Kashdan ve diğ., 2009) 10 maddelidir. Esneklik ve belirsizliği kabul etme alt boyutlarını içermektedir. Ölçek Türkçeye Acun, Kapıkıran ve Kabasakal (2013) tarafından uyarlanmıştır. Küçük Çocuklar için İ-Tipi/Y-Tipi Epistemik Merak Ölçeği (Piotrowski, 2014) de 10 maddeden oluşmaktadır ve Türkçeye Saraç ve diğ. (2023), tarafından uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmaları dışında Usluoğlu ve Toptaş (2021), tarafından geliştirilmiş olan 22 maddelik Sınıf Öğretmeni ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Matematiksel Merak Ölçeği de ülkemizde merakı ölçmek amacıyla kullanılan ölçme araçları arasında sayılabilir.

Çok yönlü, karmaşık, önemli ve gerekli gibi terimlerle nitelendirilmesine rağmen, merak kavramının potansiyelini yansıtacak kadar derinlemesine araştırılmadığı farklı araştırmacılar tarafından ifade edilmiştir. Bu konuda Kashdan ve Silvia (2009), merak kavramının önemi ile bu kavrama gösterilen bilimsel ilgi arasında bir dengesizlik olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde Acun ve diğ. (2013), merakın ülkemizde hakkında az çalışma yapılmış bir kavram olduğunu vurgulamaktadır. Kashdan ve diğ. (2004), merak kavramı ile ilgili yapılacak araştırmaların kavrama yönelik geciken dikkati vermek açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Bacanlı ve Türk Kurtça (2020), merakın araştırabilmesi, araştırmalara konu edilebilmesi için ölçülebilir hale gelmesinin önemli olduğunu ifade etmiştir. Ülkemizde merak kavramı ile ilgili geliştirilmiş az sayıda ölçek bulunmaktadır. Bu ölçekler kavramı az sayıda alt boyut ile ele almaktadır ya da belirli bir merak alanına odaklanmaktadır.

Bu çalışmada Türkçeye uyarlanması amaçlanan ölçek Kashdan ve diğ. (2018) tarafından geliştirilmiş ve orijinal adı "The Five Dimensional Curiosity Scale (SDC)" olan Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ)'nin revize edilmiş formudur. Revize edilmiş form Kashdan ve diğ. (2020) tarafından daha önceki formda yer alan bazı maddelerin, araştırmacıların merakla ilgili kavramsal bakış açılarıyla uyuşmaması, bazı maddelerin ise görünüş geçerliliği ya da faktör yüklerinin düşük olması nedeniyle ölçekten çıkarılmasıyla oluşturulmuştur (Kashdan ve diğ., 2020). Bu ölçeği literatürdeki diğer araçlardan ayıran temel özellik, merakı yalnızca tekil bir öğrenme arzusu olarak ele almak yerine stres toleransından heyecan arayışına kadar uzanan, birbiriyle ilişkili ancak kavramsal olarak bağımsız çok boyutlu bütüncül bir yapıda sunmasıdır.

Orijinal adı “The Five Dimensional Curiosity Scale Revised (5DCR)” olan Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ-R) 24 maddeden ve 6 boyuttan oluşmaktadır. Ölçek bir önceki forma göre daha güçlü psikometrik özelliklere sahiptir (Kashdan ve diğ., 2020). Sosyal Merak alt boyutu Genel Sosyal Merak ve Gizli Sosyal Merak olarak ikiye ayrılmıştır. Ancak yazarlar ölçek başlığında değişikliğe gitmemiştir. Genel ve gizli sosyal merakı ölçmeye yönelik bir ölçek aracı ülkemiz literatüründe bulunmamaktadır. Geliştirme çalışmaları kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilen (Kashdan ve diğ., 2020) ve çeşitli kültürlerle uyarlanmış olan (Grüning ve Lechner, 2022; Kazmi ve diğ., 2025) 5BMÖ-R’nin Türkçeye uyarlanmasının nedenlerinden biri ilerleyen çalışmalarda merak kavramıyla ilgili kültürlerarası karşılaştırmaya zemin hazırlamaktır. Ayrıca ölçek aracı, merakın evrensel ve kültüre özgü farklı özelliklerinin araştırılmasına da yardımcı olabilir. Kashdan ve diğ. (2020) tarafından geliştirilmiş olan Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ-R), önceki merak ölçeklerine göre daha az madde sayısı ile daha kapsayıcı bir yapı sunarak merakın beş temel boyutunu güçlü psikometrik özelliklerle ele almaktadır. Ülkemiz literatüründe kullanılan merak ölçekleri çoğunlukla merakın tek boyutlu yapısına odaklanmakta veya bu yeni boyutları kapsamamaktadır. Bu nedenle, 5BMÖ-R’nin Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılması, merak kavramının çok boyutlu ve kapsayıcı bir araçla incelenmesine olanak sağlayacak ve literatürdeki ölçüm ve teorik boşluğu doldurmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği 5BMÖ-R

Son yıllarda yapılan araştırmalar, merakın tek boyutlu bir yapı olmadığını ve farklı yönlerinin bulunduğunu ortaya koymuştur (Kashdan ve diğ., 2018, 2020). Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ-R), Kashdan ve diğ. (2018), tarafından geliştirilmiş olan Beş Boyutlu Merak Ölçeği’nin revize edilmesi ile elde edilmiş, alt boyutlarında daha az madde bulunduran ve sosyal merak boyutu kendi içinde genel ve gizli sosyal merak olarak ikiye bölünmüş yeni ölçektir (Kashdan ve diğ., 2020). Ölçek Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği olarak adlandırılmasına karşın altı boyutludur. Kashdan ve diğ. (2020) genel sosyal merak ve gizli sosyal merakı, merakın tamamen farklı boyutlarını ölçen iki yapı olarak görmemekte, birlikte sosyal merak boyutunu oluşturduklarını düşünmektedirler. Bu nedenle altı boyutlu yapısına rağmen ölçeği beş boyutlu olarak ifade etmektedirler. Dolayısıyla ölçeğin psikometrik özellikler yönünden altı boyutlu, araştırmacıların merak kavramına yönelik kavramsal bakış açıları yönünden beş boyutlu olduğu ifade edilebilir. Bu çalışmada da ölçeğin altı boyutlu yapısı test edilse de ölçek yapı geçerliği ile ilgili bölümler dışında orijinal çalışmaya uygun olarak beş boyutlu olarak ifade edilmiştir.

Ölçeğin ilk boyutu *keyifli keşifler* olarak adlandırılmaktadır. Bu boyut, kişinin kendi iyiliği için keşfetme arzusunu açıklamaktadır (Kashdan ve diğ., 2020). Merakın yeni şeyler keşfetme, kendi iyiliği için öğrenme ve odaklanarak büyüme yönünü vurgulamaktadır (Kashdan ve Silvia, 2009). Keyifli keşfe sahip olan insanların yüksek iyi oluşa sahip olduğu bildirilmektedir (Park ve diğ., 2004). Ölçeğin ikinci boyutu *yoksunluk hassasiyeti* olarak isimlendirilmektedir. Yoksunluk hassasiyeti, bireylerin karmaşık ve belirsiz durumlar karşısında hoş olmayan duygular yaşadıklarını ve bu duyguları azaltmak için keşifsel davranışlarda bulunmak konusunda motive olduklarını ifade etmektedir (Litman ve Jimerson, 2004). Loewenstein (1994), merakın hem bilgi boşluklarının yarattığı yoksunluk hissini hem de bu hissi azaltma ya da ortadan kaldırma yönünde emek vermeyi içerdiğini ifade etmektedir. Aynı zamanda merakın, bilginin farkında olmanın kaygısını ve hayal kırıklığını da aynı anda taşıdığını söylemektedir.

(Loewenstein, 1994). Kashdan ve diğ. (2020)'na göre, merakın yeterli düzeyde değerlendirilebilmesi için, farklı merak tezahürleri olan *keyifli keşifler* ve *yoksunluk hassasiyetinin* ayrıştırılması önemlidir.

Beş boyutlu merak ölçeğinin üçüncü boyutu, yeni şeylerle yüzleşirken ortaya çıkan kaygının nasıl ele alındığını ifade eden *stres toleransı* boyutudur (Kashdan ve diğ., 2018). Genellikle gizemli, yeni, karmaşık ve belirsiz olaylar insanların ilgisini çekme eğilimindedir. Bu nedenle merakın oluşması için yenilik ve dikkat çekicilik önemlidir (Kashdan ve diğ., 2020). Fakat yeni ve karmaşık bir durum ancak, anlaşılma potansiyeli olduğu düşünülüyorsa kişiler tarafından ilginç olarak deneyimlenmekte ve merak edilmektedir (Silvia, 2008a). Merak ve ilgi, yeniliğin ve başa çıkma potansiyelinin (yeni, karmaşık şeyi anlama yeteneği) değerlendirilmesinin ardından meydana gelmektedir (Silvia, 2005). Kişi yenilikle karşılaştığında keşfetmekten kaynaklanan endişeyle başa çıkabileceğini düşünmüyorsa merakın oluşmayacağı ifade edilmektedir (Silvia, 2008b). Beş boyutlu merak ölçeğinin dördüncü boyutu *heyecan arayışıdır*. Bazen kişiler stres toleransı alt boyutunda ifade edildiği gibi yeni keşifler ile ilgili endişelerle baş edememekte bazense bilinçli olarak yeni deneyimler kazanmak için konfor alanlarından çıkabilmektedir. Hatta bazen bu amaçla sosyal, fiziksel ve finansal risklere de girebilmektedir. Heyecan arayışı, uyarılmanın azaltılacak ya da kaçınılacak bir şey olmaktan ziyade, özünde olayların arzulan bir parçası olduğu merak boyutunu tanımlamaktadır (Kashdan ve diğ., 2020).

Beş boyutlu merak ölçeğinin beşinci ve son boyutu olan *sosyal merak*, insanların diğer insanları nasıl ele aldığı ile ilgilidir (Kashdan ve diğ., 2020). İnsanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi için karşılaştığı insanların, dost ya da düşman olduğuna karar vermesi hayati bir öneme sahiptir (Dunbar, 2004). Sosyal merak, diğer insanların nasıl davrandığının, düşündüğünün ve hissettiğinin anlaşılma çabasıdır. Keşifsel davranışları motive etmektedir. Mevcut sosyal bilgilerin daha doğru bir şekilde tespit edilmesini ve kullanılmasını kolaylaştırmaktadır (Hartung ve Renner, 2011; Renner, 2006). Sosyal merak daha önceki araştırmalarda da merakın ayrı bir boyutu olarak ele alınmıştır (Litman ve Pezzo, 2007; Renner, 2006). Litman ve Pezzo (2007), “duygularla ilgili merak”, “casusluk” ve “burnunu sokmak” olarak; Renner (2006) “genel sosyal merak” ve “gizli sosyal merak” olarak sosyal merakı çeşitli boyutlara ayırmışlardır. Kashdan ve diğerleri (2020) da sosyal merak boyutunu genel ve gizli sosyal merak şeklinde alt boyutlara ayırmakta ancak bu iki boyutun birlikte sosyal merak boyutunu oluşturduğuna inanmaktadırlar. *Genel sosyal merak*; toplumsal bilgilerin, dedikodu gibi gizli yollardan ziyade doğrudan insanlarla konuşarak elde edildiği bir sosyal merak türüdür. Dışadönüklükten farklıdır (Kashdan ve diğ., 2020). İnsanların deneyimlerine, davranışlarına, duygularına ve düşüncelerine kısacası insanlarla ilişkili bilgiye duyulan merakı ifade etmektedir (Litman ve Pezzo, 2007). *Gizli sosyal merak* ise göze çarpmayan ya da gizli keşif davranışları ile elde edilen kişilerarası bilgilere ilgi duyulduğu bir merak türüdür (Renner, 2006).

Merak kavramını ölçen ve Türkçeye uyarlanmış bir başka ölçme aracı olan Merak ve Keşfetme Ölçeği – II (MKÖ-II; Acun ve diğ., 2013), yalnızca Esneklik ve Belirsizliği Kabul Etme olarak adlandırılan iki alt boyuta sahiptir ve 5BMÖ-R'nin sunduğu beş boyutlu (Keyifli Keşif, Yoksunluk Hassasiyeti, Stres Toleransı, Heyecan Arayışı ve Sosyal Merak) kapsayıcılığı yansıtmamaktadır. Özellikle, MKÖ-II'nin Gizli Sosyal Merakı ölçmeyi amaçlayan herhangi bir madde bulundurmaması, 5BMÖ-R'nin sosyal merak boyutlarını içeren özgün yapısından önemli ölçüde ayrışmasını sağlamaktadır. Ülkemiz literatüründe kullanılan diğer ölçekler ise içerikleri veya uygulanabildiği hedef grubun özellikleri nedeniyle 5BMÖ-R'den farklıdır ve genel merakı çok boyutlu olarak ölçmek için yetersiz kalmaktadır. Fen Merak Ölçeği

(Serin, 2010) ve Sınıf Öğretmeni ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Matematiksel Merak Ölçeği (Usluoğlu ve Toptaş, 2021), alana özgü (fen ve matematik) merakı ölçmektedir. Bu ölçekler, bilişsel ve sosyal merakın genel yaşamdaki ifadesini ve beş farklı boyutunu ele alan 5BMÖ-R'nin kapsayıcılığına sahip değildir. Türkçeye Saraç ve diğ. (2023) tarafından uyarlanmış olan Küçük Çocuklar için İ-Tipi/Y-Tipi Epistemik Merak Ölçeği (Piotrowski, 2014) ise, sadece epistemik merakın iki tipini ölçmekte ve sadece küçük çocuklara uygulanabilmektedir. Ölçeğin sınırlı bir yaş grubuna odaklanması nedeniyle genel yetişkin popülasyonunda merakın karmaşık yapısını incelemek için kullanılamayacağını görülmektedir. Elban ve Aslan, (2022) tarafından Türkçeye uyarlanan Sosyal Merak Ölçeği ise 5BMÖ-R'nin diğer boyutlarını yansıtmamaktadır. Sonuç olarak bu farklılıklar 5BMÖ-R'nin yetişkin popülasyonunda merakı beş boyutuyla kapsayıcı ve güncel bir çerçevede incelemek için Türkçe literatürdeki bu boşluğu dolduracağını ve mevcut araçlara göre bir alternatif oluşturacağını göstermektedir. Merak, bireylerin öğrenme, deneyimlere açık olma, yaşama uyum sağlama ve problem çözme süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda merakın çeşitli yönleri bulunmaktadır. Ancak Türkçe literatürde merakın farklı boyutlarını kapsayan güncel ve kapsamlı ölçme araçlarının sınırlı olduğu görülmektedir. Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ-R), merakı altı boyutta (Keyifli Keşifler, Yoksunluk Hassasiyeti, Stres Toleransı, Heyecan Arayışı, Genel Sosyal Merak ve Gizli Sosyal Merak) ele alarak bu kapsamlı bir şekilde değerlendirmektedir. Bu nedenle, 5BMÖ-R'nin Türkçe'ye uyarlanması hem kuramsal hem de uygulamalı araştırmalarda kullanılabilecek bir ölçüm aracı kazandırmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle (Creswell ve Creswell, 2023) ulaşılan 336 yetişkin bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18-60 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları 27,76 ($\pm 7,69$) olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında gerçekleştirilen dilsel eşdeğerlik çalışmasında ise çalışma grubundaki 336 katılımcı dışında 30 katılımcı yer almıştır. Bu katılımcıların %86,7'si kadın (26), %13,3'ü erkektir (4) ve yaş ortalamaları 25,86 ($\pm 2,81$) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1.
Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellik	DFA Örneklemi (n = 262)		Benzeme ve Ayrışma Geçerliliği (n = 74)	
	N	%	n	%
Kadın	167	63,7	56	75,7
Erkek	95	36,3	18	24,3
Çalışan	103	39,3	62	83,8
Öğrenci	101	38,5	3	4,1
İşsiz	40	15,3	3	4,1
Diğer (Yarı zamanlı çalışan, Emekli, Ev hanımı)	18	6,9	6	8,2

Veri toplama araçları

Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ-R)

Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği Kashdan ve diğ. (2020) tarafından geliştirilmiş bireylerin merak düzeylerini çok boyutlu olarak ele alan bir ölçektir. 5BMÖ-R'nin orijinal formu olan 5BMÖ'de Keyifli Keşifler, Yoksunluk Hassasiyeti, Stres Toleransı, Heyecan Arayışı ve Sosyal Merak olmak üzere 5 boyut bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında uyarlanan 5BMÖ-R ölçeğinde ise Sosyal Merak alt boyutu Genel Sosyal Merak ve Gizli Sosyal Merak şeklinde ikiye ayrılmıştır. Ölçek 24 maddelidir ve 6 boyuttan oluşmaktadır. Ölçek yedili Likert (Beni Hiç Tanımlamıyor: 1 - Beni Tamamen Tanımlıyor:7) derecelendirmeye göre puanlanmaktadır. Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği için yapı geçerliği kapsamında doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin altı boyutlu yapısının kabul edilebilir uyum verdiği görülmüştür. Sosyal merak alt boyutunun genel ve gizli sosyal merak olarak ikiye bölünerek yeniden analiz edilmesi sonucunda genel ve gizli sosyal merakın varyansın %54,8'ini açıkladığı bulunmuştur. Bu sonuç sosyal merak boyutunun iki ayrı alt boyut olarak incelenmesinin daha doğru sonuç vereceği şeklinde yorumlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı .62 ile .90 arasında değişmektedir. Ölçeğe ilişkin test tekrar test güvenirliği değerlerinin ise .61 ile .79 arasında olduğu bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları keyifli keşifler, yoksunluk hassasiyeti, stres toleransı, heyecan arayışı ve sosyal merak (genel sosyal merak ve gizli sosyal merak) olarak sıralanmaktadır. Ölçeğin stres toleransı boyutunda yer alan maddeler ters puanlanmaktadır. Sosyal merak boyutu ise kendi içinde genel sosyal merak ve gizli sosyal merak olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Ölçek toplam puan vermemektedir. Her alt boyut puan ortalaması ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Ek 1'de ölçeğin maddeleri yer almaktadır.

Merak ve Keşfetme Ölçeği – II (MKÖ-II)

Merak ve Keşfetme Ölçeği – II Kashdan ve diğ. (2009) tarafından geliştirilmiş olup bireylerin merak düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Acun ve diğerleri (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 10 maddelidir ve iki boyuttan (esneklik ve belirsizliği kabul etme) oluşmaktadır. Esneklik alt boyutu 6 madde ve belirsizliği kabul etme boyutu 4 madde içermektedir. Beşli likert tipi derecelendirmeye göre puanlanmaktadır ve ölçekte ters madde yer almamaktadır. Türkçe ölçeğin psikometrik özellikleri incelendiğinde ölçeğin iki boyutlu yapısının varyansın %52.54'ünü açıkladığı görülmektedir. Ölçeğe ilişkin iç tutarlılık güvenirlik katsayıları iki ayrı çalışmada sırasıyla tüm maddeler için .81 ve .82, esneklik alt boyutu için .81 ve belirsizliği kabul etme boyutu için .68 ve .67 olarak hesaplanmıştır.

Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

Yaşam Doyumu Ölçeği Diener ve diğ. (1985) tarafından bireylerin yaşam doyumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Durak ve diğ. (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek beş maddeden oluşmaktadır ve tek boyutludur. Yedili likert derecelendirmeye göre puanlanmaktadır ve ölçekte ters madde yer almamaktadır. Türkçe ölçeğin psikometrik özellikleri üç ayrı çalışma ile belirlenmiştir. Yapılan üç çalışmada da ölçeğin tek boyutlu yapısına ilişkin benzer sonuçlar bulunmuş

ve orijinal ölçekteki tek boyutlu yapı Türkçe ölçekte de kabul edilmiştir. Bu üç çalışmada ölçeğe ilişkin iç tutarlılık güvenirlik katsayıları sırasıyla .81, .82 ve .89 olarak bulunmuştur.

Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği (OOYÖ)

Sayfa | 837

Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği Diener ve diğ. (2010) tarafından geliştirilmiş, bireyleri tatmin eden ve etmeyen duyguların değerlendirmesine yönelik bir ölçme aracıdır. Ölçek bireylerin genel olumlu ve olumsuz duyguları ve deneyimlerini, özellikle de kültüre özgü duyguları içermektedir (Telef, 2015). Telef (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin olumlu ve olumsuz duyguları içeren iki bölümü bulunmaktadır. Her iki bölümde de altışar madde vardır ve beşli likert tipi derecelendirmeye puanlanmaktadır. Türkçe ölçeğin geçerlik çalışmaları açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanılmıştır. Aynı zamanda benzeme geçerliği incelenmiştir. Açıklayıcı faktör analizine göre ölçeğin olumlu ve olumsuz bölümleri varyansın %60'ını açıklamaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin iki boyutlu yapısının kabul edilebilir uyum verdiği görülmüştür. Benzeme geçerliği incelendiğinde ölçeğin benzer ölçeklerle alt boyutlarının önemli düzeyde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ölçeğe ilişkin iç tutarlık güvenirlik katsayısı, olumlu bölüm için .88 olumsuz bölüm için .83 bulunmuştur. Test tekrar test çalışması sonucunda ölçeğe ilişkin ilk ve ikinci uygulama arasında olumlu bölüm için .86, olumsuz bölüm için .85 olmak üzere her iki bölümde de pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur.

Hasta Sağlık Anketi – 4 (HSA-4)

Hasta Sağlık Anketi-4 Kroenke ve diğ. (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek bireylerin depresyon ve anksiyete belirtilerini ölçmeyi amaçlayan bir ölçme aracıdır. 5BMÖ-R'nin geliştirme çalışmasında depresyon ve anksiyete gibi bireysel farklılıklarla ilişkisi incelendiği için Türkçe formun depresyon ve anksiyete belirtileriyle nasıl bir ilişki içinde olduğu incelenmek istenmiştir. Demirci ve Ekşi (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek 4 maddeden oluşmaktadır. Anksiyete (örneğin, Sinirli, kaygılı ve çok gergin hissetme) ve depresyon (örneğin Üzgün, depresif veya umutsuz hissetme) belirtilerine ilişkin ikişer maddelik iki bölüm içermektedir. Ölçek 4'lü likert tipi (Hiç:0 – Hemen hemen her gün:4) derecelendirmeye göre puanlanmaktadır ve ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Türkçe ölçeğin psikometrik özellikleri incelendiğinde ölçeğin yapı geçerliği kapsamında doğrulayıcı faktör analizi yapıldığı ve iki boyutlu modelin kabul edilebilir uyum verdiği görülmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı ise .86'dır. Anksiyete alt ölçeği için bu değer .76, depresyon alt ölçeği için .68 olarak belirlenmiştir.

Analiz

Yukarıda boyutları hakkında bilgi verilmiş olan 5BMÖ-R'nin Türkçeye uyarlanabilmesi için ölçeğin yapı geçerliği kapsamında Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Orijinal formda belirlenen yapı test edildiği için uyarlama çalışmalarında genellikle DFA tercih edilmektedir (Çokluk ve diğ., 2014). Merak kavramını ölçen ve Türkçeye uyarlanmış bir başka ölçme aracı olan Merak ve Keşfetme Ölçeği – II (Acun ve diğ., 2013) ile 5BMÖ-R arasındaki benzeme geçerliği incelenmiştir. Bu ölçek 5BMÖ-R'nin bazı boyutları ile benzer maddeler içermesi ve merak kavramı ile ilgili ülkemizde en sık kullanılan ölçeklerden biri olması nedeniyle tercih edilmiştir. Benzer maddeler içeren boyutlar

arasındaki ilişkinin anlamlı olması beklenerek bu ölçeğe karar verilmiştir. Merak kavramının diğer psikolojik yapılarla korelasyonlarını sınamak amacıyla Yaşam Doyumu Ölçeği (Durak ve diğ., 2010), Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği (Telef, 2015) ve Hasta Sağlık Anketi – 4 (Demirci ve Ekşi, 2018) kullanılmıştır. Şimdiki çalışmada bu ölçme araçlarının kullanılmasının nedeni Kashdan ve diğ. (2018, 2020) tarafından yapılan orijinal ölçek geliştirme çalışmalarında merak kavramının iyi oluş ve psikolojik belirtilerle korelasyonları incelenmesidir. Böylece orijinal çalışmalarda elde edilen sonuçlarla bu çalışmanın sonuçlarının karşılaştırılmıştır. Ölçeğin olumsuz duygulanım alt ölçeği ve Hasta Sağlık Anketi 4 ile ilişkisi ayrışma geçerliği bağlamında kullanılmıştır. 5BMÖ-R'nin güvenirliği için ise Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonu hesaplanarak madde analizi incelenmiştir.

Verilerin analizi sürecinde öncelikle verilerin betimsel özellikleri gözden geçirilmiş ve tek değişkenli normallik varsayımı çarpıklık (± 2) ve basıklık (± 7) değerleri üzerinden incelenmiştir (Byrne, 2010, s. 103; West ve diğ., 1995, s. 74). Maddelerin çarpıklık değerleri -1.45 ile 0.75 arasında, basıklık değerleri ise -1.13 ile 2.95 değiştiği, korelasyon analizleri için ölçeklerin toplam puanlarının çarpıklık değerleri -1.40 ile 0.53 arasında, basıklık değerleri ise -0.93 ile 3.83 değiştiği görülmüştür. 5BMÖ-R'nin yapı geçerliği DFA uygulanarak incelenmiştir. Bir modelin verilere uyumunu değerlendirmek için kabul edilebilir ve iyi uyum kriterleri kullanılır. Kabul edilebilir uyum için genellikle $\chi^2 / sd \geq 3$, CFI ≥ 0.90 , NNFI ≥ 0.90 , RMSEA < 0.08 ve SRMR < 0.08 değerleri aranırken; iyi uyum için daha sıkı kriterler olan $\chi^2 / sd \geq 5$ CFI ≥ 0.95 , TLI ≥ 0.95 , RMSEA < 0.05 ve SRMR < 0.05 ölçütleri aranır. Modelleri karşılaştırırken ise daha düşük AIC ve ECVI değerleri daha iyi model uyumuna işaret eder (Bentler ve Bonett, 1980; Browne ve Cudeck, 1993; Çokluk ve diğ., 2014; Jöreskog ve Sörbom, 1993). 5BMÖ-R'nin güvenirliğini değerlendirmek amacıyla Cronbach's alpha (α) değerleri hesaplanmıştır. Bu değerlerin .70'in üzerinde olması beklenmektedir. Madde kalan test korelasyonu hesaplanarak madde analizi yapılmıştır. Uyum geçerliği için merak kavramını ölçen ve Türkçeye uyarlanmış bir başka ölçme aracı olan Merak ve Keşfetme Ölçeği – II (Acun ve diğ., 2013) ile 5BMÖ-R arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analiziyle incelenmiştir. 5BMÖ-R'nin orijinal çalışmadaki ve şimdiki çalışmadaki psikolojik yapılarla gösterdiği korelasyonları karşılaştırmak amacıyla Yaşam Doyumu Ölçeği (Durak ve diğ., 2010), Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği (Telef, 2015) ve Hasta Sağlık Anketi – 4 (Demirci ve Ekşi, 2018) ile ilişkileri Pearson korelasyon analiziyle incelenmiştir.

Çeviri süreci ve dilsel eşdeğerlik

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması için ölçeği geliştirenlerden Todd B. Kashdan'a e-posta ile ulaşılmış ve izni alınmıştır (25 Nisan 2020 tarihinde). Orijinal İngilizce formun Türkçeye çevrilmesinde çeviri – tekrar çeviri yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla öncelikle Boğaziçi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve ODTÜ'de Psikoloji/Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanlarında yüksek lisans eğitimlerine devam etmekte olan 10 kişi tarafından ölçek Türkçeye çevrilmiştir. Ardından Eğitim Bilimleri alanından sekiz kişi, ölçeğin orijinal formu ile çevirileri karşılaştırarak hangi çevirilerin anlamları ve dilbilgisi yönünden daha uygun olduklarını değerlendirmişlerdir. Böylece bir Türkçe form oluşturulmuştur. Sonrasında Psikoloji alanında İngilizce eğitim almış ve Eğitim bilimleri alanında doktora eğitimine devam etmekte olan iki uzman tarafından bu form yeniden İngilizceye çevrilmiştir. İngilizceye yeniden çevirisi yapılan bu iki form da göz önünde bulundurularak araştırmacılar tarafından dilsel eşdeğerlik çalışmasında kullanılan Türkçe form oluşturulmuştur. Daha sonra varsa bu formdaki

hataların da tespit edilmesi ve maddelerin taşıdıkları anlamları yansıtip yansıtmadıklarının belirlenmesi için dilsel eşdeğerlik çalışmasına geçilmiştir. Bu çalışma sonucunda ölçeğin bir maddesi yeniden gözden geçirilerek Türkçe forma son hali verilmiştir. Türkçe ve İngilizce formların 30 katılımcıya bir hafta arayla uygulanması ile elde edilen veriler bağımlı gruplar t testi sonuçları ile incelenmiştir. Bağımlı gruplar t testi sonuçları değerlendirilirken dilsel eşdeğerliğin sağlanması için gruplar arasında anlamlı fark olmaması beklenir. Verilere ilişkin sonuçlara bakıldığında üç maddenin (3., 17. ve 21. maddeler) gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığı olduğu görülmüştür. Diğer maddelerin beklenen sonuçları vermesi bu madde dışında ölçeğin dilsel eşdeğerlik taşıdığı şeklinde değerlendirilebilir. Bu nedenle ölçeğe ilişkin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına başlanmadan önce üçüncü 3., 17. ve 21. maddeler yeniden gözden geçilmiştir. Bu maddelerin Türkçe ve İngilizce versiyonlarının anlamları karşılaştırılmıştır. Çeviriyi gerçekleştiren uzmanlardan görüş alınarak maddeler düzenlenmiştir. Ardından Türkçe forma son hali verilerek uygulama aşamasına geçilmiştir.

İşlem

Ölçeğin Türkçeye uyarlanabilmesi amacıyla ilgili üniversite etik kurulundan 25.07.2020 tarih ve 2000223379 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Kurul onayının alınmasının ardından onay tarihi itibarıyla yoğunlukla Eylül ayı içinde veriler toplanmıştır. Çalışmada kullanılan verilerin tamamına çevrimiçi ulaşılmıştır. Katılımcılardan bilgilendirilmiş ona alınmıştır. Verilere ilişkin tüm analizlerde LISREL, JASP ve SPSS programlarından faydalanılmıştır.

Bulgular

Yapı geçerliği

Yapı geçerliği kapsamında DFA yapılmıştır. 5BMÖ-R'nin bir önceki versiyonu olan 5BMÖ'de Keyifli Keşifler, Yoksunluk Hassasiyeti, Stres Toleransı, Heyecan Arayışı ve Sosyal Merak olmak üzere 5 boyut bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında uyarlanan 5BMÖ-R ölçeğinde ise Sosyal Merak alt boyutu Genel Sosyal Merak ve Gizli Sosyal Merak şeklinde ikiye ayrılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada 5BMÖ-R'nin 6 boyutlu yapısının verilerle uyumu incelenmiştir. Altı boyutlu yapının DFA sonrasında uyum indeksleri değerleri şu şekilde bulunmuştur: Modelin uyumu, $\chi^2(sd = 237) = 473.91$, $p < .001$, $\chi^2/sd = 1.99$, CFI = .94, NNFI = .93, RMSEA = .059 (%90 GA [.051, .067]), SRMR = .068 AIC = 580.39; ECVI= 2.22. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri .41 ile .87 arasında değiştiği görülmüştür. Madde faktör yüklerinin ortalaması .69 olarak hesaplanmıştır. Faktör yükü .41 olan 1. ve 2. madde, DFA'da önerilen .50 eşliğinin altında kalmasına rağmen orijinal formdaki faktör yüklerinin .75 ve .68 olması nedeniyle ilgili boyutun teorik temsil gücünü korumak ve orijinal ölçek yapısına sadık kalmak amacıyla ölçme aracından çıkarılmamıştır. Bu maddeler ilgili alt boyutun tanımsal kapsamını ve içerik geçerliğini yansıtmaktadır. Bu iki maddeyi çıkarmanın ölçeğin çok boyutlu yapısının kapsayıcılığına zarar vereceği ve keyifli keşif boyutunun kuramsal yapısını eksik bırakacağı düşünülmüştür. Ölçeğin faktör yükleri ve betimsel istatistikler Tablo 2'de sunulmuştur. Ölçeğin yol diyagramı Ek 2'de sunulmuştur.

Ayrıca ölçeğin alt boyutlarına ait yapı güvenirliği (CR) ve ortalama açıklanan varyans (AVE) değerleri incelenmiştir (Fornell ve Larcker, 1981; Hair ve diğ., 2013). Tablo 2'de sunulan bulgulara göre, Yoksunluk Hassasiyeti (CR=.84, AVE=.57), Genel Sosyal Merak (CR=.82, AVE=.53) ve Gizli Sosyal Merak Tanlası, B., Saka, Ş., Demirci, İ., Ümmet, D. ve Ekşi, H. (2026). Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5bmö-r) Türkçeye uyarlanması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 827-849.
DOI. 10.51460/baebd.1560858

(CR=.85, AVE=.59) boyutları için kabul edilebilir düzeyde güvenilirlik ve geçerlik değerleri elde edilmiştir. Ancak, Keyifli Keşif (CR=.73, AVE=.43), Stres Toleransı (CR=.78, AVE=.48) ve Heyecan Arayışı (CR=.69, AVE=.36) boyutlarının AVE değerleri .50 eşik değerinin altında kalmıştır. Ölçeğin CR değerleri ise Heyecan Arayışı hariç .70 eşik değerinin üzerinde çıkmıştır. Bütün alt boyutlar birlikte incelendiğinde ise 5BMÖ-R (CR=.96, AVE=.49) değerlerinin kabul edilebilir olduğu görülmüştür. Ardından 5BMÖ-R'nin ikinci düzey DFA test edilmiştir. İkinci düzey DFA analizi ölçeğin alt boyutlarının ayrı ayrı puanlandığı durum ile toplam puanının alındığı durumun karşılaştırılması için yapılmıştır. İkinci düzey DFA sonrasında hesaplanan uyum indeksleri değerleri şu şekilde bulunmuştur: $\chi^2(sd = 246) = 523.28$, $p < .001$, $\chi^2/sd = 2.13$, CFI = .93, NNFI = .92, RMSEA = .066 (%90 GA [.058, .074]), SRMR = .090, AIC = 632.30; ECVI= 2.42.

Uyum iyiliği değerleri kriterlerle karşılaştırıldığında (Bentler ve Bonett, 1980; Browne ve Cudeck, 1993; Çokluk ve diğ., 2014; Jöreskog ve Sörbom, 1993) 5BMÖ-R'nin hem birinci düzey hem de ikinci düzey DFA sonuçlarının yeterli düzeyde uyum verdiği görülmüştür. Birinci düzey ve ikinci düzey modellerin karşılaştırılması sonucunda ise birinci düzey 6 boyutlu modelin, toplam puanın alındığı ikinci düzeyle modele göre daha iyi uyum verdiği bulunmuştur. Son olarak 5BMÖ-R'nin revize edilmemiş versiyonunda olduğu gibi sosyal merak boyutu tek bir boyut olarak ele alınarak 5 boyutlu model DFA sonucundaki uyum iyiliği değerleri şu şekilde bulunmuştur: $\chi^2(sd = 242) = 657.18$, $p < .001$, $\chi^2/sd = 2.72$, CFI = .89, NNFI = .87, RMSEA = .089 (%90 GA [.082, .096]), SRMR = .080, AIC = 859.66; ECVI= 3.29. Bu modelin test edilen diğer modellerden daha düşük uyum verdiği görülmüştür. Bu kapsamda hem daha iyi uyum iyiliği değerleri hem de daha düşük AIC ve ECVI değerleri nedeniyle altı boyutlu modelin daha iyi uyum verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2.

5BMÖ-R'nin faktör yükleri, madde kalan test korelasyonları ve betimsel istatistikler

Alt Boyutlar ve Maddeler	Ort.	SS.	Faktör Yükleri	MKTKK
Keyifli Keşif (CR = .73, AVE = .43)				
1. Zorlayıcı durumları gelişme ve öğrenme için bir fırsat olarak görürüm.	5.09	1.43	0.41	0.42
2. Üzerinde derinlemesine düşünmem gereken şeyler ararım.	4.86	1.53	0.41	0.41
3. Bilmediğim konuları öğrenmekten hoşlanırım.	6.01	1.10	0.85	0.55
4. Yeni bilgiler öğrenmeyi etkileyici bulurum.	6.29	0.86	0.82	0.55
Yoksunluk Hassasiyeti (CR = .84, AVE = .57)				
5. Zor kavramsal sorunların çözümünü düşünmek geceleri beni uyutmayabilir.	4.63	1.81	0.57	0.53
6. Tek bir soruna saatler harcayabilirim çünkü cevabını bilmeden rahatlayamam.	4.68	1.75	0.79	0.73
7. Bir problemin çözümünü bulamazsam moralim bozulur bu yüzden çözmek için daha çok çalışırım.	4.74	1.64	0.87	0.73
8. Çözülmesi gerektiğini düşündüğüm sorunlar üzerinde durmaksızın çalışırım.	4.74	1.51	0.75	0.63
Stres Toleransı (CR = .78, AVE = .48)				
9. En ufak bir şüphe bile beni yeni deneyimler aramaktan vazgeçirebilir.	4.70	1.65	0.58	0.62
10. Belirsiz durumlarla karşılaştığımda stresle baş edemem.	4.43	1.85	0.74	0.61
11. Yeteneklerime güvenmediğimde yeni mekânları keşfetmek benim için zor olur.	4.47	1.88	0.74	0.61
12. Ne olacağını kestiremediğim durumlarda odaklanmakta zorlanırım.	3.55	1.75	0.69	0.50

Heyecan Arayışı (CR = .69, AVE = .36)

13. Risk almak beni heyecanlandırır.	4.82	1.57	0.63	0.47
14. Serbest zamanım olduğunda biraz korkutucu şeyler yapmak isterim.	3.00	1.74	0.65	0.50
15. Spontane bir macera planlanmış bir maceradan daha çekicidir.	4.77	1.96	0.54	0.45
16. Heyecan verici olan ve ne yapacağı kestirilemeyen arkadaşları tercih ederim.	3.30	1.88	0.58	0.50

Genel Sosyal Merak (CR = .82, AVE = .53)

17. Diğer insanların nelere ilgi duyduklarını öğrenmek için birçok soru sorarım.	4.57	1.81	0.70	0.59
18. Heyecanlı biriyle konuşurken onun neden heyecanlandığını merak ederim.	5.03	1.62	0.75	0.62
19. Birileriyle konuşurken onun hakkında ilginç ayrıntılar keşfetmeye çalışırım.	5.23	1.56	0.78	0.68
20. İnsanların davranışlarının sebeplerini bulmaktan hoşlanırım.	5.60	1.57	0.67	0.58

Gizli Sosyal Merak (CR = .85, AVE = .59)

21. Başkaları sohbet ederken sohbetin konusunu öğrenmeyi severim.	4.97	1.72	0.73	0.67
22. Etraftaki diğer insanların konuşmalarını dinlemeyi severim.	4.34	2.02	0.82	0.75
23. İnsanlar tartışırken ne olup bittiğini bilmek isterim.	4.94	1.84	0.85	0.76
24. Hayatımdaki insanların özel hayatları ile ilgili bilgi edinmeye çalışırım.	4.04	1.95	0.67	0.62

5BMÖ-R (CR = .96, AVE = .49)

Not: CR = Composite Reliability, AVE = Average Variance Extracted, MTKK = Alt Boyutlar için Madde Kalan Test Korelasyonları.

Benzeme ve ayırışma geçerliliği

5BMÖ-R'nin benzeme geçerliliği için Merak ve Keşfetme Ölçeği – II ile arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analiziyle incelenmiştir. Ölçekler arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon katsayılarına ve betimsel istatistiklere Tablo 3'te yer verilmiştir. Tablo 3'te yer alan değerlere göre Keyifli Keşifler, Esneklik ($r = .67, p < 0.01$), Belirsizlik ($r = .34, p < 0.01$) ve Merak ve Keşfetme ($r = .60, p < 0.01$) ile pozitif yönde, istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler sergilemektedir. Özellikle Esneklik ve Merak ve Keşfetme ile oldukça güçlü pozitif ilişkiler göze çarpmaktadır. Her iki alt boyutta da yeni keşifler, deneyimler ve bilgiler arama, zorlu ve mücadele gerektiren durumları gelişim için fırsat olarak görmeyi ele alan maddeler bulunmaktadır. Yoksunluk Hassasiyeti, Esneklik ($r = .42, p < 0.01$) ve Merak ve Keşfetme ($r = .34, p < 0.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler içindedir. Stres Toleransı, Esneklik ($r = .37, p < 0.01$), Belirsizlik ($r = .24, p < 0.05$) ve Merak ve Keşfetme ($r = .36, p < 0.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Heyecan Arayışı, Esneklik ($r = .59, p < 0.01$), Belirsizlik ($r = .74, p < 0.01$), Merak ve Keşfetme ($r = .74, p < 0.01$) ile güçlü pozitif ve anlamlı korelasyonlar göstermektedir. Her iki alt boyutta da yeni olanın beraberinde getirdiği riski ve belirsizliği kabul etmenin hem günlük yaşamda hem de ilişkilerde spontane olandan, yenilikten ve kestirilemeyen durumlardan hoşlanmanın ele alındığı ifade edilebilir. Genel Sosyal Merak, Esneklik ($r = .34, p < 0.01$), Belirsizlik ($r = .27, p < 0.05$) ve Merak ve Keşfetme ($r = .35, p < 0.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilemektedir. Gizli sosyal merak dışındaki 5BMÖ-R'nin alt boyutları ile MKÖ-II'nin alt boyutları arasındaki pozitif yönden anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bu korelasyonlar her iki ölçeğin de yeni deneyimler, keşif arayışı ve belirsizliği kabul etme gibi ortak merak yapılarını ölçtüğünü göstererek ölçeğin benzeme geçerliliğini desteklemektedir.

Ölçeğin ilk geliştirilme çalışmasında merak yapısıyla duygular ve psikolojik belirtiler ve iyi arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Kashdan ve diğ., 2018). Bu çalışmada da 5BMÖ-R'nin yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla, merak yapısıyla duygusal, psikolojik belirtiler ve yaşam doyumu arasındaki

ilişkiler incelenmiştir. Bu amaçla Olumlu ve Olumsuz Duygulanım Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Hasta Sağlık Anketi kullanılmıştır. Stres Toleransı, Olumlu Duygulanım ($r = .28, p < 0.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Heyecan Arayışı ile Yaşam Doyumu ($r = .24, p < 0.05$) arasında pozitif ilişkiler bulunmaktadır. Genel Sosyal Merak, Yaşam Doyumu ($r = .31, p < 0.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilemektedir. Keyifli Keşif, Olumsuz Duygulanım ($r = -.29, p < 0.05$) ve Hasta Sağlık Anketi ($r = -.24, p < 0.05$) ile negatif yönde anlamlı ilişkilere sahiptir. Stres Toleransı, Hasta Sağlık Anketi ($r = -.34, p < 0.01$) ile negatif yönde anlamlı ilişkilere sahiptir. Keyifli Keşif, Yaşam Doyumu ($r = .19, p > 0.05$) ile anlamlı bir ilişki sergilememektedir.

Yoksunluk Hassasiyeti'nin Yaşam Doyumu ($r = -.01, p > 0.05$), Olumlu Duygulanım ($r = -.12, p > 0.05$), Olumsuz Duygulanım ($r = .17, p > 0.05$) ve Hasta Sağlık Anketi ($r = -.02, p > 0.05$) ile anlamlı bir ilişkisi yoktur. Stres Toleransı, Yaşam Doyumu ($r = .19, p > 0.05$) ve Olumsuz Duygulanım ($r = -.08, p > 0.05$) ile anlamlı bir ilişki içinde değildir. Heyecan Arayışı, Olumlu Duygulanım ($r = -.21, p > 0.05$) ve Olumsuz Duygulanım ($r = -.17, p > 0.05$) ile anlamlı bir ilişki sergilememektedir. Gizli Sosyal Merak, Belirsizlik ($r = .01, p > 0.05$), Merak ve Keşfetme ($r = -.08, p > 0.05$), Yaşam Doyumu ($r = .14, p > 0.05$), Olumlu Duygulanım ($r = -.08, p > 0.05$), Olumsuz Duygulanım ($r = -.01, p > 0.05$) ve Hasta Sağlık Anketi ($r = .13, p > 0.05$) ile anlamlı ilişkiler göstermemektedir.

Tablo 3.

5BMÖ-R ile Merak ve Keşfetme Ölçeği – II, Yaşam Doyumu Ölçeği, Olumlu ve Olumsuz Duygulanım Ölçeği ve Hasta Sağlık Anketi 4 Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Keyifli Keşifler	(.86)	.448**	.246*	.416**	.334**	.098	.674**	.340**	.597**	.187	.132	-.288*	-.235*
2. Yoksunluk Hassasiyeti		(.89)	-.023	.145	.166	.119	.420**	.149	.340**	-.007	-.123	.172	-.022
3. Stres Toleransı			(.84)	.207	-.016	-.324**	.369**	.242*	.355**	.187	.278*	-.081	-.341**
4. Heyecan Arayışı				(.68)	.435**	.015	.587**	.741**	.744**	.241*	.113	-.208	-.171
5. Genel Sosyal Merak					(.86)	.451**	.346**	.267*	.353**	.308**	.069	-.073	.025
6. Gizli Sosyal Merak						(.88)	-.132	.010	-.079	.144	-.084	-.010	.134
7. Esneklik							(.71)	.547**	.907**	.367**	.207	-.120	-.375**
8. Belirsizlik								(.79)	.848**	.240*	.149	-.182	-.326**
9. Merak ve Keşfetme									(.85)	.353**	.206	-.167	-.401**
10. Yaşam Doyumu										(.86)	.374**	-.203	-.416**
11. Olumlu Duygulanım											(.94)	-.161	-.582**
12. Olumsuz Duygulanım												(.88)	.291*
13. Hasta Sağlık Anketi													(.83)
Ortalama.	22.80	19.69	16.57	15.16	19.51	17.20	22.42	9.82	32.24	23.70	19.97	15.69	4.59
Standart Sapma	4.11	5.96	6.20	4.98	5.70	6.62	4.82	3.83	7.62	5.88	5.99	5.29	2.59

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$, N = 74, Not: Parantez içindeki değerler Cronbach Alpha iç tutarlık katsayılarıdır. 5BMÖ-R Ölçeği Alt boyutları: 1. Keyifli Keşifler, 2. Yoksunluk Hassasiyeti, 3. Stres Toleransı, 4. Heyecan Arayışı, 5. Genel Sosyal Merak, 6. Gizli Sosyal Merak. Merak ve Keşfetme Ölçeği alt boyutları: 7. Esneklik, 8. Belirsizlik.

Madde analizi ve güvenirlik

Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5BMÖ-R) güvenirliğini değerlendirmek amacıyla yapılan analizler sonucunda elde edilen Cronbach's alpha (α) değerleri Keyifli Keşifler alt ölçeği için $\omega = 0.73$, $\alpha = 0.71$, Yoksunluk Hassasiyeti alt ölçeği için $\alpha = 0.83$, Stres Toleransı alt ölçeği için $\alpha = 0.78$, Heyecan Arayışı alt ölçeği için $\alpha = 0.70$, Genel Sosyal Merak alt ölçeği için $\alpha = 0.81$, Gizli Sosyal Merak alt ölçeği için $\alpha = 0.86$, Ölçeğin tamamı olan 5BMÖ-R için genel güvenirlik katsayıları ise $\alpha = 0.81$ olarak hesaplanmıştır. Tüm alt ölçekler ve toplam ölçek için elde edilen güvenirlik katsayılarının kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir (Özgüven, 1994). 5BMÖ-R'nin maddeleri, madde analizi ile incelenmiştir. Alt boyutlara ilişkin madde kalan puan korelasyonlarının .41 ile .76 arasında değiştiği görülmüştür. Madde kalan puan korelasyonlarının ortalaması .59 olarak hesaplanmıştır.

Sayfa | 843

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Merak gündelik hayat, kişisel ilişkiler, gelişim ve öğrenme süreçleri gibi hayatın birçok alanında karşımıza çıkan çok yönlü bir kavram olmasına karşın bu kavrama ilişkin ülkemizde yapılan çalışmalar sınırlıdır. Merak kavramının çok boyutlu yapısını ölçen Türkçe ölçme araçlarının sınırlı olması bu durumun bir nedeni olarak görülebilir. Bu çalışmada ülkemize merak kavramıyla ilgili araştırmalarda kullanılabilecek bir ölçme aracı kazandırılması amaçlanmıştır. Böyle bir çalışmanın merak kavramına yönelik geciken ilginin verilmesi için motive edici olabileceği düşünülmektedir. 5BMÖ-R, Türkçeye uyarlanmış ve merakı ölçmeyi amaçlayan diğer ölçeklerden bazı yönleriyle ayrılmaktadır. Türkçeye merakla ilgili uyarlanmış ilk ölçek Ainley (1987) tarafından geliştirilmiş Meraklılık Ölçeği'dir. Ölçeğin Genişlik ve Derinlik olarak adlandırılan iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Demirel ve Coşkun (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 5BMÖ-R'nin Keyifli Keşifler, Yoksunluk Hassasiyeti ve Heyecan Arayışı alt boyutlarındaki maddeler ile benzer maddelere sahiptir. Ancak 5BMÖ-R kişinin merak dürtüsü ile harekete geçmesini engelleyebilen belirsizlik, kaygı, şüphe gibi duyguların da üzerinde durmaktadır. Bu durum Stres Toleransı alt boyutu ile ele alınmaktadır ve bu alt boyut bu nedenle ters puanlanmaktadır. Meraklılık Ölçeği'nde ise merakın ölçülmesi ile ilgili böyle bir yaklaşım görülmemektedir. Aynı zamanda ölçek 5BMÖ-R'nin Sosyal Merak alt boyutunun Gizli Sosyal Merak boyutunda yer alan maddelere benzer hiçbir madde de bulundurmamaktadır. Benzer bir durum Türkçeye uyarlanmış bir diğer ölçek olan Merak ve Keşfetme Ölçeği II için de ifade edilebilir. Ölçek Kashdan ve diğ. (2009), tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye Acun ve diğerleri (2013), tarafından uyarlanmıştır. Esneklik ve Belirsizliği Kabul Etme olarak adlandırılan iki alt boyutu vardır. Ölçek Gizli Sosyal Merakı ölçmeyi amaçlayan herhangi bir madde bulundurmaması nedeniyle 5BMÖ-R'den ayrılmaktadır. Ülkemizde merakla ilgili kullanılan bazı ölçekler ise içerikleri ve/veya ölçeğin uygulanabildiği grubun özellikleri nedeniyle 5BMÖ-R'den farklıdır. Bunlar; Fen Merak Ölçeği (Serin, 2010), Sınıf Öğretmeni ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Matematiksel Merak Ölçeği (Usluoğlu ve Toptaş, 2021) ve Türkçeye Saraç ve diğ. (2023), tarafından uyarlanmış olan Küçük Çocuklar için İ-Tipi/Y-Tipi Epistemik Merak Ölçeği (Piotrowski, 2014)'dir.

Bu araştırmada 5BMÖ-R'nin geçerliğini yapı geçerliği kapsamında DFA yapılmıştır. Ayrıca ölçeğin alt boyutlarına ait yapı güvenirliği (CR) ve ortalama açıklanan varyans (AVE) değerleri incelenmiştir. Ölçeğin bazı alt boyutların açıkladığı ortalama varyans .50'nin altında olsa da ölçeği yapı güvenirliği kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur (Fornell ve Larcker, 1981; Hair ve diğ., 2013). Ölçeğin Tanlası, B., Saka, Ş., Demirci, İ., Ümmet, D. ve Ekşi, H. (2026). Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5bmö-r) Türkçeye uyarlanması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 827-849.
DOI. 10.51460/baebd.1560858

faktör yüklerinin 1. ve 2. madde hariç kabul edilebilir olduğu görülmüştür (Kline, 2011; Stevens, 2002). Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5BMÖ-R) güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla hesaplanan Cronbach's alpha (α) değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür (Özgüven, 1994). 5BMÖ-R'nin revize edilmemiş versiyonu olan 5BMÖ'de Keyifli Keşifler, Yoksunluk Hassasiyeti, Stres Toleransı, Heyecan Arayışı ve Sosyal Merak olmak üzere 5 boyut bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında uyarlanan 5BMÖ-R ölçeğinde ise Sosyal Merak alt boyutu Genel Sosyal Merak ve Gizli Sosyal Merak şeklinde ikiye ayrılmıştır ve ölçek toplamda 6 boyuttan oluşmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada da öncelikle 5BMÖ-R'nin 6 boyutlu yapısının verilerle uyumu incelenmiştir. 5BMÖ-R'nin altı boyutlu modelde kabul edilebilir uyum verdiği görülmüştür. Daha sonra toplam puanın alındığı tek boyutlu model test edilmiştir ve bu modelin de kabul edilebilir uyum verdiği görülmüştür (Bentler ve Bonett, 1980; Browne ve Cudeck, 1993; Çokluk ve diğ., 2014; Jöreskog ve Sörbom, 1993). Yapılan model karşılaştırmaları, 5BMÖ-R'nin orijinal çalışmasında da belirtildiği gibi, 6 boyutlu modelin en iyi uyumu verdiğini ortaya koymaktadır.

5BMÖ-R'nin benzeme geçerliği için Merak ve Keşfetme Ölçeği – II ile arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analiziyle incelenmiştir. 5BMÖ-R'nin Keyifli Keşifler alt boyutunun MKÖ-II'yle ve ölçeğin hem Esneklik hem de Belirsizliği Kabul Etme alt boyutları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilediği ortaya konmuştur. Özellikle Esneklik ve Merak ve Keşfetme ile oldukça güçlü pozitif ilişkiler göze çarpmaktadır. Bu durum 5BMÖ-R'nin Keyifli Keşifler alt boyutu ile MKÖ-II'nin Esneklik alt boyutunun benzer maddeler içeriyor olması ile açıklanabilir. Her iki alt boyutta da yeni keşifler, deneyimler ve bilgiler arama, zorlu ve mücadele gerektiren durumları gelişim için fırsat olarak görmeyi ele alan maddeler bulunmaktadır. 5BMÖ-R'nin Yoksunluk Hassasiyeti alt boyutu, MKÖ-II ve MKÖ-II'nin Esneklik alt boyutu ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler içindedir. Yoksunluk Hassasiyeti alt boyutu, bilgi arama ve problem çözme davranışları ile yakından ilişkilidir. Bu anlamda MKÖ-II'nin Esneklik alt boyutunda yer alan maddeler ile benzerlikler göstermektedir. 5BMÖ-R'nin Stres Toleransı alt boyutu da MKÖ-II ve ölçeğin hem Esneklik hem de Belirsizliği Kabul Etme alt boyutları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Stres Toleransı alt boyutu, yenilik, dikkat çekicilik ve yenilikle baş etme potansiyeli ile ilgilidir. MKÖ-II'nin korkutucu, belirsiz ve kestirilemeyen durumların nasıl ele alındığını ölçen maddeleri olması ile bu ilişki açıklanabilir. 5BMÖ-R'nin bir diğer alt boyutu olan Heyecan Arayışı, MKÖ-II, Esneklik, Belirsizliği Kabul Etme ile güçlü pozitif ve anlamlı korelasyonlar göstermektedir. Bu durum alt boyutların içerdiği maddelerde; yeni olanın beraberinde getirdiği riski ve belirsizliği kabul etmenin hem günlük yaşamda hem de ilişkilerde spontane olandan, yenilikten ve kestirilemeyen durumlardan hoşlanmanın ele alınması ile açıklanabilir. 5BMÖ-R'nin Genel Sosyal Merak alt boyutu, MKÖ-II ve ölçeğin Esneklik ve Belirsizliği Kabul Etme alt boyutları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilemektedir. MKÖ-II yalnızca genel sosyal merakı ölçmeye yönelik maddeler içermese de bir maddede aşına olunmayan kişileri kabul etmeye değinilmektedir. Aynı zamanda bu ilişki, merakın diğer alanlarında gösterilen tutumla Genel Sosyal Merak alanında gösterilen tutumun benzerlikler taşıyor olabileceği şeklinde değerlendirilebilir. 5BMÖ-R'nin Gizli Sosyal Merak alt boyutu MKÖ-II ve ölçeğin alt boyutları ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir. Gizli Sosyal Merak başkalarının özel hayatlarına duyulan merakı ve bu merakı gidermeye yönelik davranışları ifade etmektedir. MKÖ-II'nin Gizli Sosyal Merakı ölçmeye yönelik herhangi bir madde içermemesi nedeniyle boyutlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması beklendik bir sonuç olarak ifade edilebilir. Benzer sonuçlar Kashdan ve diğ. (2018), tarafından ölçeğin revize edilmemiş formu ile yapılan çalışmalarda da bulunmuştur. Kashdan ve diğ. (2018)'nin çalışmasında da MKÖ-II ve ölçeğin Esneklik ve Belirsizliği Kabul Etme alt boyutları ile en yüksek anlamlı

pozitif ilişkiler Keyifli Keşifler ve Heyecan Arayışı alt boyutları olmuştur. Bu durum bu alt boyutlarda yer alan maddeler ile MKÖ-II'de yer alan maddelerin taşıdıkları benzerliklerle açıklanabilir. Bu çalışmada orijinal çalışmayla benzeme geçerliği anlamında benzer sonuçlara ulaşılmış olması uyarılama çalışması için olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Sayfa | 845

5BMÖ-R'nin ölçek geliştirme çalışmalarındaki ve şimdiki çalışmadaki psikolojik yapılarla gösterdiği korelasyonları karşılaştırmak amacıyla ölçeğin yaşam doyumu, olumlu/olumsuz duygular, depresyon ve anksiyete ile ilişkilerine bakılmıştır. Ölçeğin olumsuz duygulanım alt ölçeği ve Hasta Sağlık Anketi 4 ile ilişkisi ayrışma geçerliği bağlamında kullanılmıştır. 5BMÖ-R'nin Keyifli Keşifler alt boyutu olumsuz duygulanım ve anksiyete ve depresyon belirtilerini ölçmek amacıyla kullanılan Hasta Sağlık Anketi 4 ile negatif yönde anlamlı ilişkilere sahiptir. Keyifli Keşifler alt boyutu zorlayıcı durumların gelişme için bir fırsat olarak algılandığı, öğrenmenin keyifli bir deneyim olarak görüldüğü bir tutumu ifade eden maddeler içermektedir. Kashdan ve diğ. (2018), bu alt boyutu merakın sözlükteki karşılığı olarak tanımlamaktadır. Daha önce yapılmış birçok çalışmada, merak ile olumlu duygulanım arasında olumlu ilişkiler olduğu bulunmuştur (Kashdan ve diğ., 2004; Kashdan ve diğ., 2009; Litman ve Jimerson, 2004; Renner, 2006; Litman ve Pezzo, 2007; Kashdan ve Silvia, 2009; Spielberger ve Reheiser, 2009). Bu çalışmada da 5BMÖ-R'nin Stres Toleransı alt boyutu ile olumlu duygulanım arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca stres toleransı alt boyutu, Hasta Sağlık Anketi 4 ile negatif yönde anlamlı ilişkilere sahiptir. Stres toleransı alt boyutu, yeni şeylerle yüzleşirken ortaya çıkan kaygının nasıl ele alındığı ile ilgilidir (Kashdan ve diğ., 2018). Kişi yenilikle karşılaştığında keşfetmekten kaynaklanan endişeyle başa çıkabileceğini düşünmüyorsa merakın oluşmayacağı ifade edilmektedir (Silvia, 2008b). Dolayısıyla stres toleransına sahip bireylerin bir anlamda kendi başa çıkma becerilerine güvenen kişiler olmaları beklenebilir. Bu durum stres toleransı alt boyutunun olumlu duygulanım ve Hasta Sağlık Anketi 4 ile ilişkilerini açıklayabilir. Kashdan ve diğ. (2018), 5BMÖ ile ilgili yaptıkları çalışmada Keyifli Keşifler ve Stres Toleransı alt boyutlarında yüksek puanlar alan kişilerin mutluluk, duygusal istikrar ve sorunlara sağlıklı tepkiler verme konularında da en yüksek puanları aldıklarını bulmuşlardır. Benzer şekilde Kashdan ve diğ. (2020) yaptıkları çalışmada stres toleransı alt boyutunun en yüksek olumsuz duygulanım ile olumsuz anlamlı ilişkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Acun ve diğerleri (2013) ise yaptıkları çalışmada MKÖ-II'nin Belirsizliği Kabul Etme alt boyutu ile olumlu duygusal iyi olma arasında olumsuz anlamlı ilişki bulmuşlardır. Görüldüğü gibi bu sonuç diğer araştırma sonuçlarından farklılık göstermektedir. 5BMÖ ve 5BMÖ-R'de stres toleransı alt boyutu daha çok stres, belirsizlik, şüphe ve güvensizliklerin nasıl yönetildiği ile ilgili maddeler içerirken, MKÖ-II'nin Belirsizliği Kabul Etme alt boyutu ise korkutucu ve kestirilemeyen şeyleri yapmak gibi daha riskli davranışlara yönelik maddeler içermektedir. Sonuçlar arasındaki bu farklılık maddeler arasındaki farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Maddeler arasındaki bu farklılıklar ise merakın doğası ile yakından ilişkilidir. Çünkü merak da hem gelişme ve öğrenme için motivasyon sağlayan bir güç olarak olumlu hem de kişiyi risklere ve tehlikelere açık hale getiren olumsuz bir anlam taşıyabilmektedir. MKÖ-II ile Esneklik alt ölçeğinin olumlu duygu durumu ile ortalama düzeyde olumlu ilişkilere sahip olması da bu durumu destekler niteliktedir.

Merakın olumlu ve olumsuz duygulanımla ilişkisi gibi yaşamda anlam arama ve yaşam doyumu ile ilişkisinin de araştırmalara konu olduğu söylenebilir. Merak bireylere bilgi ve yetkinlik edinmenin yanında yaşamda anlam arayışı da getirebilmektedir (Kashdan ve diğ., 2004). Bu çalışmada 5BMÖ-R'nin Heyecan Arayışı ve Genel Sosyal Merak alt boyutlarının yaşam doyumu ile anlamlı pozitif ilişkilere

sahip olduğu ortaya konmuştur. Bu alt boyutlar yeni deneyimlere ve başkalarına olan ilgiyle ilgilidir. Benzer şekilde MKÖ-II'nin ve alt boyutlarının ve yaşam doyumuyla olumlu korelasyonlara sahip olduğu ifade edilebilir (Acun ve diğ., 2013). Kashdan ve diğ. (2018) tarafından yapılan çalışmada ise Keyifli Keşifler ve Stres Toleransı alt boyutlarının yaşam doyumuyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Keyifli Keşifler ve Stres toleransı alt boyutları; zorluklara rağmen gelişme ve öğrenme isteği ve belirsizliğin yarattığı kaygıyla başa çıkabilme ile ilgilidir. Bu çalışmada daha farklı alt boyutların yaşam doyumunu ilişkili bulunması katılımcıların anlamlı bir yaşamın nasıl olduğu ile ilgili farklı bakış açıları ya da kültürel farklılıklarla ilişkili olabilir. Özellikle Kashdan ve diğ. (2018)'nin araştırmasından farklı olarak bu çalışmada Genel Sosyal Merak'ın yaşam doyumunu ile ilişkili bulunması kültürümüzde insan ilişkilerinin daha ön planda olduğu toplulukçu bir yapının hâkim olması ile ilgili olabilir. Bu çalışmada Gizli Sosyal Merak alt boyutunun yaşam doyumunu, olumlu ve olumsuz duygulanım ve Hasta Sağlık Anketi 4 ile anlamlı ilişkiler göstermediği bulunmuştur. Gizli Sosyal Merak alt boyutunda yer alan maddeler başkalarının özel hayatlarını merak etmek ve bu konu hakkında bilgi edinmeye yönelik davranışlarda bulunmayı ifade etmektedir. Bu alt boyutun diğer alt boyutlara kıyasla çok daha spesifik bir merak alanı ile ilgili maddeler içeriyor olması bu durumun sebebi olabilir.

Bu çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin olumlu bulguları ve önceki araştırmalarla paralel sonuçları ile birlikte bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirlik analizleri tek bir örnekleme incelenmiştir. Sonraki çalışmalarda ölçeğin farklı örneklemlerde ve farklı meslek gruplarında yapı geçerliliğinin test edilmesinin test edilmesi daha genellenebilir kanıtlar sunabilir. Benzeme ve ayrışma geçerliği ise küçük bir örnekleme incelenmiştir. Ölçekteki iki maddenin faktör yükünün .50'nin altında olması (.41) ve üç alt boyutun AVE değerinin .50'nin altında olması önemli sınırlılıklardır. Ölçeğin daha sonraki araştırmalarda cinsiyet açısından daha dengeli dağılıma sahip daha büyük örneklemlerde uygulanması, test tekrar test güvenirliliğinin incelenmesi ve benzeme ve ayrışma geçerliği için başka yapılarla ilişkili olarak da ele alınması önerilebilir. Bu çalışmada mevcut bir ölçeğin uyarlanması yoluna gidilmiş olsa da gelecek çalışmalarda merak kavramının kültüründeki yansımalarının nitel yöntemlerle derinlemesine incelenmesi ve kültüre özgü ölçeğin araçlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Ruh sağlığı uzmanları ve eğitimciler, bireylerin merak düzeylerini ve merakın alt boyutlarındaki güçlü/zayıf yönlerini belirlemek için 5BMÖ-R'yi kullanabilirler. Bu değerlendirmeler bireylerin hedeflerini belirlemede ve bireye özel müdahale programları geliştirmede kullanılabilir. Örneğin, Stres Toleransı düşük çıkan bireyler için belirsizlikle başa çıkma stratejileri üzerine çalışmalar yapılabilir. Ya da Heyecan arayışı yüksek olan bireyler için onlara uygun çalışmalar tasarlanabilir. Merakın karmaşık yapısını daha derinlemesine anlamak için 5BMÖ-R kullanılarak merak düzeyi yüksek ve düşük olan bireylerle odak grup görüşmeleri, derinlemesine görüşmeler gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak katılımcıların merak deneyimleri hakkında zengin veri toplanabilir.

Sonuç olarak 24 madde ve altı boyuttan oluşan, her boyut için ayrı ortalamalar alınarak puanlanan Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ-R)'nin, bu örneklem bağlamında geçerlik ve güvenilirlik özelliklerinin yeterli düzeyde olduğu ve Türkçe formunun yetişkinler için kullanılabileceği yönünde bulgulara ulaşıldığı ifade edilebilir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 827-849.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 827-849.

Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Acun, N., Kapıkıran, Ş., ve Kabasakal, Z. (2013). Merak ve keşfetme ölçeği II: Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(31), 74- 85.
- Ainley, M. D. (1987). The factor structure of curiosity measures: Breadth and depth of interest curiosity styles. *Australian Journal of Psychology*, 39(1), 53-59. <https://doi.org/10.1080/00049538708259035>
- Bacanlı, H., ve Türk Kurtça, T. (2020). Eğitim psikolojisi açısından merak: genel bir değerlendirme. *HAYEF: Journal of Education*, 17(1); 103-120. <https://doi.org/10.5152/hayef.2020.1923>
- Bentler, P. M., and Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88, 588–606. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.88.3.588>
- Browne, M. W., and Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen and J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136–162). Newbury Park, CA: Sage.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. MA Harvard University Press.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (2nd ed.). Routledge/Taylor and Francis Group.
- Creswell, J. W., and Creswell, J. D. (2023). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Collins, R. P., Litman, J. A., and Spielberger, C. D. (2004). The measurement of perceptual curiosity. *Personality and Individual Differences*, 36(5), 1127-1141. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00205-8](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00205-8)
- Çokluk, Ö. S., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, S. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, M., ve Coşkun, Y. D. (2009). Üniversite öğrencilerinin meraklılık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 111-134.
- Demirci, İ. and Ekşi, H. (2018, Haziran). *Don't bother your pretty little head otherwise you can't enjoy life*. Uluslararası Eğitim Kongresi'nde sunulan bildiri, İstanbul.
- Dewey, J. (1910). Science as subject-matter and as method. *Science*, 31(787), 121-127. <https://doi.org/10.1126/science.31.787.121>
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., and Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., Oishi, S. and Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 97, 143-156. <https://doi.org/10.1007/s11205-009-9493-y>
- Dunbar, R. I. M. (2004). Gossip in evolutionary perspective. *Review of General Psychology*, 8(2), 100–110. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.8.2.100>
- Durak, M., Şenol-Durak, E., and Gençöz, T. (2010). Psychometric properties of the Satisfaction with Life Scale among Turkish university students, correctional officers, and elderly adults. *Social Indicators Research*, 99(3), 413-429. <https://doi.org/10.1007/s11205-010-9589-4>
- Elban, M., and Aslan, S. (2022). The Adaptation of the Social Curiosity Scale into Turkish: A validity and reliability study. *OPUS Journal of Society Research*, 19(49), 683-694. <https://doi.org/10.26466/opusjsr.1107365>
- Fornell, C., and Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.1177/002224378101800104>
- Grüning, D. J., and Lechner, C. M. (2022). Measuring Six Facets of Curiosity in Germany and the UK: A German-Language Adaptation of the 5DCR and Its Comparability with the English-Language Source Version. *Journal of Personality Assessment*. <https://doi.org/10.1080/00223891.2022.2057318>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., and Anderson, R. E. (2013). *Multivariate data analysis: Pearson new international edition PDF eBook*. Pearson Higher Ed.
- Hartung, F. M., and Renner, B. (2011). Social curiosity and interpersonal perception: A judge trait interaction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(6), 796-814. <https://doi.org/10.1177/0146167211400618>
- Tanlası, B., Saka, Ş., Demirci, İ., Ümmet, D. ve Ekşi, H. (2026). Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5bmö-r) Türkçeye uyarlanması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 827-849. DOI. 10.51460/baebd.1560858

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 827-849.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 827-849.

Araştırma Makalesi / Research Paper

- Harty, H., and Beall, D. (1984). Attitudes toward science of gifted and nongifted fifth graders. *Journal of Research in Science Teaching*, 21(5), 483-488. <https://doi.org/10.1002/tea.3660210505>
- Hull, C. L. (1943). *Principles of behavior* (Vol. 422). Appleton-century-crofts.
- James, W. (1890). *The principles of psychology* (Volume I). London: Macmillan and Co., Ltd.
- Jöreskog, K. G., and Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Chicago, IL: Scientific Software International.
- Kashdan, T. B., Disabato, D.J., Goodman, F. R., and McKnight, P.E. (2020). The Five Dimensional Curiosity Scale Revised (5DCR): Briefer subscales while separating overt and covert social curiosity. *Personality and Individual Differences*, 157, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109836>
- Kashdan, T. B., Gallagher, M. W., Silvia, P.J., Winterstein, B. P., Breen, W. E., Terhar, D., and Steger, M. F. (2009). The Curiosity And Exploration Inventory-II : Development, factor structure, and psychometrics. *Journal of Research in Personality*, 43, 987-998. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.04.011>
- Kashdan, T. B., Rose, P., and Fincham, F. D. (2004). Curiosity and exploration; facilitating positive subjective experiences and personal growth opportunities. *Journal of Personality Assessment*, 82, 291–305. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8203_05
- Kashdan, T. B., and Silvia, P. J. (2009). Curiosity and interest: The benefits of thriving on novelty and challenge. *Oxford Handbook of Positive Psychology*, 3, 367-374. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0034>
- Kashdan, T. B., Stikma, M. C., Disabato, D. J., McKnight, P. E., Bekler, J., Kaji, J., and Lazarus, R. (2018). The five-dimensional curiosity scale: Capturing the bandwidth of curiosity and identifying four unique subgroups of curious people. *Journal of Research in Personality*, 73, 130-149. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2017.11.011>
- Kazmi, S. F., Khan, S., and Shaheen, S. (2025). Adaptation of Five-Dimensional Curiosity Scale among University Students. *Sociology and Cultural Research Review*, 4(02), 375–391.
- Kidd, C., and Hayden, B. (2015). The Psychology and Neuroscience of Curiosity. *Neuron*, 88(3), 449–460. <https://doi.org/10.1016/j.neuron.2015.09.010>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Kroenke, K., Spitzer, R.L., Williams, J.B. W., and Löwe, B. (2009). An ultra-brief screening scale for anxiety and depression: the PHQ–4. *Psychosomatics*, 50, 613-621. <https://doi.org/10.1176/appi.psy.50.6.613>
- Langevin, R. (1971). Is curiosity a unitary construct? *Canadian Journal of Psychology/Revue Canadienne de psychologie*, 25(4), 360-374. <https://doi.org/10.1037/h0082397>
- Litman, J. A., and Pezzo, M. V. (2007). Dimensionality of interpersonal curiosity. *Personality and Individual Differences*, 43, 1448–1459. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.04.021>
- Litman, J. A., and Jimerson, T. L. (2004). The measurement of curiosity as a feeling of deprivation. *Journal of Personality Assessment*, 82(2), 147-157. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8202_3
- Litman, J. A., and Spielberger, C. D. (2003). Measuring epistemic curiosity and its diverse and specific components. *Journal of Personality Assessment*, 80(1), 75-86. https://doi.org/10.1207/S15327752JPA8001_16
- Loewenstein, G. (1994). The psychology of curiosity: A review and reinterpretation. *Psychological Bulletin*, 116, 75–98. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.1.75>
- Naylor, F. D. (1981). A state-trait curiosity inventory. *Australian Psychologist*, 16(2), 172-183. <https://doi.org/10.1080/00050068108255893>
- Olson, E. (1986). *Measurement of curiosity in junior high school students* (Doctoral dissertation, Iowa State University, Industrial Education and Technology).
- Özgüven, E. (1994). *Psikolojik testler*. Yeni Doğu Matbaası.
- Park, N., Peterson, C., and Seligman, M. E. (2004). Strengths of character and well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23, 603–619. <https://doi.org/10.1521/jscp.23.5.603.50748>
- Pearson, P. H. (1970). Relationships between global and specified measures of novelty seeking. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 34(2), 199-204. <https://doi.org/10.1037/h0029010>
- Tanlası, B., Saka, Ş., Demirci, İ., Ümmet, D. ve Ekşi, H. (2026). Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5bmö-r) Türkçeye uyarlanması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 827-849.
DOI. 10.51460/baebd.1560858

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 827-849.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 827-849.

Araştırma Makalesi / Research Paper

- Penney, R. K., and McCann, B. (1964). The Children's Reactive Curiosity Scale. *Psychological Reports*, 15(1), 323-334. <https://doi.org/10.2466/pr0.1964.15.1.323>
- Piotrowski, J. T., Litman, J. A., and Valkenburg, P. (2014). Measuring epistemic curiosity in young children. *Infant and Child Development*, 23(5), 542-553.
- Poli, F., O'Reilly, J. X., Mars, R. B., and Hunnius, S. (2024). Curiosity and the dynamics of optimal exploration. *Trends in Cognitive Sciences*, 28(5), 441-453. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2024.02.001>
- Renner, B. (2006). Curiosity about people: The development of a social curiosity measure in adults. *Journal of Personality Assessment*, 87, 305-316. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8703_11
- Saraç, S., Mede, E., and Abanoz, T. (2023). Epistemic Curiosity Scale for Young Children: A scale adaptation to Turkish. *Psikoloji Çalışmaları*, 43(1), 41-58. <https://doi.org/10.26650/SP2021-1050551>
- Serin, G. (2010). İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin fene karşı meraklarının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 237-252.
- Silvia, P. J. (2005). What is interesting? Exploring the appraisal structure of interest. *Emotion*, 5, 89-102. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.5.1.89>
- Silvia, P. J. (2008a). Interest-The curious emotion. *Current Directions In Psychological Science*, 17, 57-60. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2008.00548.x>
- Silvia, P. J. (2008b). Appraisal components and emotion traits: Examining the appraisal basis of trait curiosity. *Cognition and Emotion*, 22, 94-113. <https://doi.org/10.1080/02699930701298481>
- Silvia, P. J. (2012). Curiosity and motivation. In R. M. Ryan (Ed.), *Oxford library of psychology. The Oxford handbook of human motivation* (p. 157-166). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195399820.013.0010>
- Spielberger, C. D., and Reheiser, E. C. (2009). Assessment of emotions: Anxiety, anger, depression, and curios. *Applied Psychology: Health and Well-being*, 1(3), 271-302. <https://doi.org/10.1111/j.1758-0854.2009.01017.x>
- Spielberger, C. D., and Starr, L. M. (1994). Curiosity and exploratory behavior. In H. F. O'Neil, Jr. and M. Drillings (Eds.), *Motivation: Theory and research* (p. 22-243). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Stevens, J. P. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (4th ed.). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Telef, B.B. (2015). The positive and negative experience scale adaptation for Turkish university students. *European Scientific Journal*, 11(10), 49-59. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.3987.3124>
- Usluoğlu, B. and Toptaş, V. (2021). Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarına yönelik matematiksel merak ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Primary Education Research Journal*, 5(1), 18-28
- West, S. G., Finch, J. F., and Curran, P. J. (1995). Structural equation models with nonnormal variables: Problems and remedies. In R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (pp. 56-75). Sage Publications.
- Yow, Y. J., Ramsay, J. E., Patrick, and Marsh, N. V. (2022). Dimensions, Measures, and Contexts in Psychological Investigations of Curiosity: A Scoping Review. *Behavioral Sciences*, 12(12), 493-493. <https://doi.org/10.3390/bs12120493>
- Zuckerman, M. (1979). *Sensation seeking: Beyond the optimal level of arousal*. Lawrence Erlbaum.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 827-849.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 827-849.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Ek 1: Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği (5BMÖ-R)

Ölçeğin Derecelendirmesi:

- 1- Beni hiç tanımlamıyor.
- 2- Beni çok az tanımlıyor.
- 3- Beni biraz tanımlıyor.
- 4- Beni ne tanımlıyor ne tanımlamıyor. / Nötr.
- 5- Beni genel anlamda tanımlıyor.
- 6- Beni büyük oranda tanımlıyor.
- 7- Beni tamamen tanımlıyor.

Ölçeğin alt boyutları ve maddeleri:

Keyifli Keşifler:

1. Zorlayıcı durumları gelişme ve öğrenme için bir fırsat olarak görürüm.
2. Üzerinde derinlemesine düşünmem gereken şeyler ararım.
3. Bilmediğim konuları öğrenmekten hoşlanırım.
4. Yeni bilgiler öğrenmeyi etkileyici bulurum.

Yoksunluk Hassasiyeti:

5. Zor kavramsal sorunların çözümünü düşünmek geceleri beni uyutmayabilir.
6. Tek bir soruna saatler harcayabilirim çünkü cevabını bilmeden rahatlayamam.
7. Bir problemin çözümünü bulamazsam moralim bozulur bu yüzden çözmek için daha çok çalışırım.
8. Çözülmesi gerektiğini düşündüğüm sorunlar üzerinde durmaksızın çalışırım.

Stres Toleransı (Ters puanlanmalıdır):

9. En ufak bir şüphe bile beni yeni deneyimler aramaktan vazgeçirebilir.
10. Belirsiz durumlarla karşılaştığımda stresle baş edemem.
11. Yeteneklerime güvenmediğimden yeni mekânları keşfetmek benim için zor olur.
12. Ne olacağını kestiremediğim durumlarda odaklanmakta zorlanırım.

Heyecan Arayışı:

13. Risk almak beni heyecanlandırır.
14. Serbest zamanım olduğunda biraz korkutucu şeyler yapmak isterim.
15. Spontane bir macera planlanmış bir maceradan daha çekicidir.
16. Heyecan verici olan ve ne yapacağı kestirilemeyen arkadaşları tercih ederim.

Sosyal Merak:

Genel Sosyal Merak:

17. Diğer insanların nelere ilgi duyduklarını öğrenmek için birçok soru sorarım.
18. Heyecanlı biriyle konuşurken onun neden heyecanlandığını merak ederim.
19. Biriyle konuşurken onun hakkında ilginç ayrıntılar keşfetmeye çalışırım.
20. İnsanların davranışlarının sebeplerini bulmaktan hoşlanırım.

Gizli Sosyal Merak:

21. Başkaları sohbet ederken sohbetin konusunu öğrenmeyi severim.
22. Etraftaki diğer insanların konuşmalarını dinlemeyi severim.
23. İnsanlar tartışırken ne olup bittiğini bilmek isterim.
24. Hayatımdaki insanların özel hayatları ile ilgili bilgi edinmeye çalışırım.

Ölçeğin Puanlaması: Her bir boyut için ortalama madde puanı belirlenerek analiz yapılır. Stres toleransı boyutu ters puanlanır. Toplam puan alınmaz.

Ek 2: Revize Edilmiş Beş Boyutlu Merak Ölçeği'nin (5BMÖ-R) Yol Diyagramı

